

Wyrażenia kolektywne i syngulatywne w językach świata

Ludzie postrzegają rzeczy w świecie oraz mówią o rzeczach w świecie na przeróżne sposoby. Jeden ze sposobów, w jaki odbieramy byty rzeczywistości zewnętrznej, polega na tym, że intuicyjnie konceptualizujemy pewne obiekty (proste bądź złożone) jako takie, które liczą się jako „jeden”. Mechanizm ten określa się mianem INDYWIDUACJI, a języki różnią się pod względem tego, jak ją wyrażają. Niniejszy projekt będzie badał dwa typy wyrażen językowych, które kodują różne tryby indywiduacji. Pierwsza klasa to WYRAŻENIA KOLEKTYWNE, np. *komitet kobiet* czy też *stos naczyń*. Opisują one zbiory obiektów jako jednostki. Druga klasa to WYRAŻENIA SYNGULATYWNE, które przypominają konstrukcje typu *ziarnko ryżu* czy *kropla wody*. Oznaczają one jednostki w obrębie zbioru postrzeganego jako jednorodna grupa obiektów.

Językowy przejaw mechanizmów indywiduacji, a co za tym idzie, także forma i znaczenie wyrażen kolektywnych oraz syngulatywnych nie są jednolite, ponieważ języki naturalne niewątpliwie bardzo się różnią. Niemniej, różnorodność ta nie jest całkowicie arbitralna. Przeciwnie, dziesięciolecia badań porównawczych dostarczyły solidnych dowodów na to, że jest ona systematyczna i w dużej mierze przewidywalna. Wcale nie rzadko zdarza się, że języki z różnych rodzin językowych i różnych części świata mają wiele wspólnych cech formalnych oraz znaczeniowych. Jednym z głównych zadań lingwistyki jest poszukiwanie nietrywialnych wzorców językowych i odkrywanie, w jaki sposób wynikają one z uniwersalnych właściwości języka naturalnego. Uniwersalia te mogą dotyczyć zarówno formy, jak i znaczenia wyrażen językowych, a naszym celem jest ich odnalezienie poprzez badanie tego, jak wyrażenia kolektywne i syngulatywne wyglądają i jak się zachowują w różnych językach.

Nasz projekt jest zaplanowany w taki sposób, aby zespolic dwie tradycje językoznawcze: z jednej strony deskryptywną typologię języków, która poszukuje parametrów tego, jak różnią się języki świata, oraz odkrywa wzajemne zależności pomiędzy językami; z drugiej zaś strony lingwistykę teoretyczną, która rozwija formalne modele matematyczne, aby wyjaśnić strukturę oraz znaczenie wyrażen języka naturalnego. Naszym celem jest wyposażenie lingwistów w nowe narzędzia, dzięki którym będą mogli prowadzić wyczerpujące badania porównawcze w oparciu o ścisłe założenia teoretyczne, a także przedstawienie nowego spojrzenia na rolę wyrażen kolektywnych i syngulatywnych w gramatyce.

Skupimy się na badaniu struktury i interpretacji wyrażen kolektywnych i syngulatywnych, ich funkcji oraz interakcji z innymi kategoriami, np. rodzajem gramatycznym i liczbą. W tym celu zastosujemy innowacyjną kombinację metod. Aby odkryć nietrywialne zależności, wykorzystamy bazę danych Terraling, która stanowi nowatorskie narzędzie cyfrowe do zbierania danych w badaniach porównawczych. Skupimy się głównie na odpowiednich konstrukcjach w językach słowiańskich (z naciskiem na języki wschodniosłowiańskie, szczególnie ukraiński), germańskich (angielski, niemiecki i niderlandzki), celtyckich (głównie walijski i bretoński), romańskich (szczególnie rumuński i hiszpański), semickich (przede wszystkim różne dialekty arabskie i maltański) oraz nilo-saharyjskich (wybrane języki nilotyckie). Wybór tych języków nie jest przypadkowy. Zostały one starannie wyselekcjonowane, cechują je bowiem pewne podobieństwa i różnice, które pozwolą nam zidentyfikować ukryte uniwersalne właściwości wyrażen kolektywnych i syngulatywnych.

Kiedy już wzorce językowe zostaną odkryte i opisane, zastosujemy formalne narzędzia matematyczne, aby modelować najmniejsze zidentyfikowane składniki znaczenia oraz sposób, w jaki łączą się one w większe struktury. Połączymy nanoskładnię z semantyką kompozycyjną. Nanoskładnia to innowacyjna teoria tego, w jaki sposób generowane są złożone formy językowe, a semantyka kompozycyjna opisuje to, jak powstają znaczenia. Podstawowe struktury konceptualne będą opisane za pomocą mereotopologii, tj. formalnej teorii części i całości, która opisuje zarówno relację część-całość, jak i przestrzenne konfiguracje obiektów. W efekcie naszych badań powstaną otwarte i publicznie dostępne zbiory danych językowych w bazie danych Terraling. Ponadto, stworzymy formalny model lingwistyczny, który pomoże lepiej zrozumieć właściwości strukturalne oraz znaczeniowe wyrażen kolektywnych i syngulatywnych w językach świata.